

IV

Információszerzés az e-világban

Ebben a fejezetben a minket körbevevő digitális világról olvashatsz. Információkat fogsz keresni az internet segítségével, megvizsgálod, hogy hogyan tudsz számodra fontos, lényeges adatokat megtalálni. Megtudod, mire kell ügyelned, hogy képes legyél megkülönböztetni a valós és hamis adatokat, híreket.

20. Az e-világ körülöttünk

Az e-világ

Korábban már megismerkedtél a körülötted kialakult digitális világgal. Biztosan te is megfigyelted, vagy hallottál róla, hogy egyre több olyan tárgy vesz minket körbe, melyeket távolról, okoseszközzel lehet irányítani. Ilyen például néhány háztartási eszköz, mint a porszívó, mosógép vagy légkondicionáló. De eszedbe juthat akár a tömegközlekedés is, hiszen ma már léteznek olyan vonatok, amelyek távoli irányítással, vezető nélkül közlekednek.

Feladat

- Alkossatok párokat! Gyűjtsetek olyan eszközöket a körülöttünk levő világból, melyeket távolról tudunk irányítani!
- Vitassátok meg, hogy milyen előnyei, illetve hátrányai vannak ezeknek a tárgyaknak!

Az internet

Ahhoz, hogy az előbb megismert digitális vagy *e-világ* kialakulhasson, az *internet* segítségével van szükség. Hiszen ez a láthatatlan hálózati rendszer köti össze az eszközöket. Az internetalapú szolgáltatások segítségével számtalan teendőt lehet otthonról elvégezni, például mozijegyet venni, számlát fizetni, ételt rendelni, orvoshoz időpontot foglalni stb., illetve beszélgethetünk a barátainkkal is. Az internet egyik szolgáltatása, hogy számtalan érdekes tartalmat, információt találhatsz, amelyek egymásra hivatkoznak. Ezt a rendszert világhálónak is nevezik.

Feladat

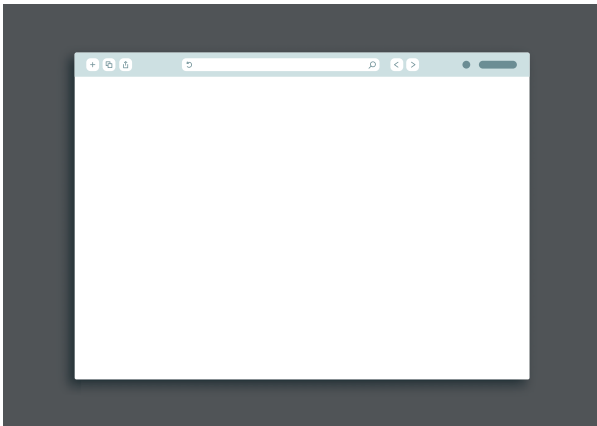
- Alkossatok párokat, és gyűjtsetek olyan tevékenységeket, amelyeket otthonról, az internet segítségével lehet elvégezni! Beszéljétek meg az osztály többi tagjával is!

Böngésszünk!

Ha valamilyen információt szeretnél megtudni vagy tartalmat megkeresni az internet segítségével, először egy **böngészőprogramot** kell elindítanod. Ezek a programok segítenek megjeleníteni a világhálón található tartalmakat. A világ minden táján a vállalatok, múzeumok, iskolák vagy akár városok egy-egy oldalt hoznak létre, ahol megtalálhatod a velük kapcsolatos információkat.

Ezeket az oldalakat **honlapnak** vagy **weboldalnak** nevezzük. A böngészőprogram felső sávjában egy üres sort fogsz találni. Ez a **címsor**. Ide kell beírnod az ismert weboldal címét. Nem csak hivatalos ügyekkel kapcsolatos honlapok találhatóak meg a világhálón. Léteznek olyan honlapok, ahol kapcsolatot tarthatsz az ismerőseiddel, leveleket küldhetsz, zenét hallgathatsz, vagy videót nézhetsz, játékos feladatokat oldhatsz meg, vagy épp együtt játszhatok a barátaiddal.

Feladat

- Járj utána, hogy az iskolai számítógépen milyen böngészőprogram található! Indítsd el, vizsgáld meg a felépítését! Keresd meg a címsort, ahova a honlap címét be lehet írni!
- Ismersz weboldalakat? Melyek azok? Milyen információt, tartalmat lehet ott találni? Gyűjtsetek össze a többiekkel az ismert oldalakat!
- Válassz ki egyet az elhangzott honlapok közül, és tekintsd meg! Milyen információt, tartalmat találtál? Beszéljétek meg!
- Tanítód segítségével keress fel egy olyan honlapot, ahol digitális tananyagokat találsz! Próbáld ki néhány játékos feladatot!

21. Aki keres, az talál!

Keresés a világhálón

A digitális kor előtt, ha például a tanuláshoz valamilyen információra volt szükséged, akkor otthon vagy az iskola könyvtárában található lexikonokban, könyvekben kutathattad fel a számodra fontos ismereteket. De ha a busz indulásának időpontját szeretted volna megtudni, akkor vagy telefonálnod kellett, vagy elszélni az adott megállóba és leolvasni az információt a tábláról. Napjainkban azonban a világháló már megkönnyíti a dolgot, hiszen léteznek olyan honlapok, ahol beírod a keresett szót, kifejezést, és megtalálod azokat az információkat, melyek azzal kapcsolatosak. Nincs más dolgod, mint kiválasztani azt a találatot, amelyik a leginkább megfelelő számodra.

Keress rá!

A számítógépen, telefonon, tableten való kereséshez szükség lesz egy honlapra, amely olyan, mint egy digitális, mindentudó lexikon (például: Google, Bing, Yahoo). Meg kell adnod azt a **kulcsszót**, amiről információt szeretnél megtudni, és a honlap összegyűjti az azzal kapcsolatos, az interneten található adatokat.

Feladat

- Tanítód segítségével látogass meg egy honlapot, amin keresni tudsz!

Figyeld meg a felépítését! Mit veszel észre?

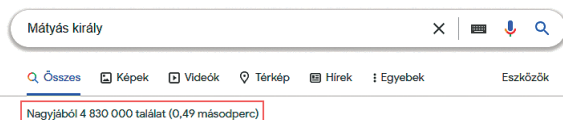

A keresőoldalakon legtöbbször egy keresősáv jelenik meg, mint a fent látható képen. Ide kell beírnod azt az egy vagy több szóból álló **keresőkifejezést** vagy **kulcsszót**, amivel kapcsolatban szeretnél tájékozódni, információt megtudni. Az ezzel kapcsolatos tartalmakat, **találatokat** pillanatok alatt listázza a honlap.

Feladat

Játsszatok! Vizsgáljátok meg, hogy a következő kifejezésekre való kereséssel kapcsolatban hány találatot listáz az oldal. Azt is figyeljétek meg, hogy mennyi időre van ehhez szüksége a honlapnak.

- Mátyás király
- Vuk
- tulipán

Feladat

Alkossatok párokat, és beszéljétek meg, hogy a következő témákhoz milyen kulcsszót adnátok meg a keresősávban!

- Szeretnétek megtudni, hogy mikor született Szent István.
- Azt keressétek, hogy mi Magyarország legmagasabb pontja.
- Szeretnétek megtudni, melyik városunk híres arról, hogy ott koronázták a királyokat.

Keresési találatok

Ha keresőoldalon böngészszel, akkor egy-egy keresőkifejezéssel kapcsolatban nem csak szöveges tartalmakat találsz. Kereshetsz **képet**, **videót** vagy akár egy helyet a **térképen**. A találatra kattintva eljutsz arra az oldalra, ahol az adott kép/videó/térkép szerepel.

Feladat

Vizsgáld meg, hogy a következő kifejezésekre milyen találatokat kaptál!

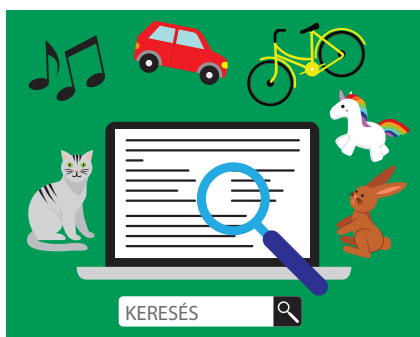
- Kinizsi Pál
- Naprendszer
- magyar népmesék

Feladat

- Keress rá, hogy milyen időjárás várható a héten lakhelyeden!
- Keress rá a Budapest Bábszínház honlapjára!
- Nézd meg, hogy milyen előadások vannak műsoron!
- Keress egy képet egy vörös rókáról!
- Keress egy videót, amelyen *A holló* és *a róka* meséje látható!

22. Pontosítsunk!

Az előző leckéből megtanultad, hogyan kell a világhálón információt keresni. Megfigyelhetted, hogy egy-egy keresés során rengeteg találatot kaphatsz. Most arról fogsz olvasni, hogy miként tudod ezeket a keresési találatokat szűkíteni.

Keressünk pontosan!

A korábbi keresések során egy-egy kulcsszót adtál meg, ami a témát leginkább összefoglalta. Így legtöbbször túl hosszú találati listát kaptál. Többször előfordul azonban, hogy pontosan tudod, milyen információt szeretnél megkeresni. Ezekben az esetekben a **pontos kifejezés** megadása segít neked a számodra hasznos információ megtalálásában.

Feladat

Indíts el egy böngészőprogramot, és keress rá a következő kifejezésekre!

Figyeld meg a szöveges, kép- és videótalálatokat!

Figyeld meg a találatok számát és a keresési idő alakulását! Mit veszel észre?

- elefánt, afrikai elefánt
- falevél, őszi falevél
- állatkert, Győri Állatkert
- népmese, magyar népmese

Megfigyelhetted, hogy akkor, amikor a keresésben pontosabban fogalmaztál, akkor a találatok köre is szűkebb, lényegre törőbb volt. Láthattad, hogy a találatok száma kevesebb, a keresési idő rövidebb lett. Amikor pontosítottál a keresésen, a böngészőprogram már nem listázott a találatok között annyi oda nem illő, lényegtelen dolgot (például éttermet, helyszíneket, zenekart stb.). Azonban még így is előfordul, hogy olyan információt találsz a keresési eredményekben, ami számodra nem fontos.

Figyelem!

Ahhoz, hogy ki tudd választani, melyik találat rejti a fontos információt, a keresési eredményekben található rövid részletbe kell beleolvasnod. Az ott olvasottak alapján próbáld meg eldönteni, hogy melyik találatban fedezed fel a számodra fontos információt!

Feladat

Alkossatok párokat, és írjátok fel ti is olyan pontos kifejezéseket, amelyekkel szűkíthetitek a találati listát! Mutassátok meg társaitoknak!

Versenyezzetek! Ki tud több ilyen kifejezést gyűjteni adott idő alatt?

Egymás mellett szorosan

Az internetes böngészések során többször olyan szövegeket, tartalmakat kell megtalálnod, amikor a keresőkifejezésben található szavaknak egymás mellett kell szerepelni (például: Mátyás király). De előfordulhat, hogy mondatot vagy mondatrészt keresel, például egy versrészletet, nyelvtörőt, találós kérdést, dalszöveget stb. Ilyen esetekben a **keresett kifejezést idézőjelek közé** kell tenni a keresősávban.

Ha így keresel, akkor a találatban kizárólag azok a weboldalak jelennek meg, ahol a szövegben egymás mellett állnak a megadott szavak. Ez lehet akár egy kép neve, de videó, zene címe is.

Feladat

A böngészőprogramban keress rá a következő szövegrészletekre! Hogy folytatódik?

- „az ibafai papnak”
- „Vége van a nyárnak”

Ellenőrizd találataidat! Milyen típusú találatokat listázott a böngészőprogram!

Feladat

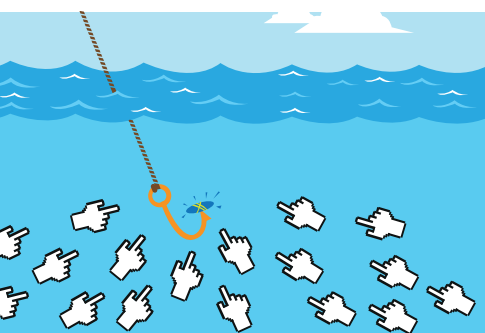
Alkossatok 3-4 fős csoportokat! A világháló segítségével találjátok meg a következő kérdésekre a választ!

- Melyik állat a leggyorsabb a világon?
- Ki írta a *Pom Pom meséit*?
- Melyik Budapest leghosszabb hídja?

Ha van rá lehetőségetek, akkor a válaszokat a prezentációszerkesztő program egy diájára írjátok fel! Mentsétek el a munkátokat!

23. Igaz vagy hamis?

Eddig arról tanultál, hogy hogyan tudsz információt keresni a világhálón. Kiprobáltad a kulcsszavas keresést, amikor egy-egy téma után böngésztél. Keresőkifejezést használtál, ha pontosan tudtad, hogy miről szeretnél több információt. Abban az esetben is ezt használtad, ha képet, videót vagy hanganyagot kerestél. Végül a pontos kifejezések segítségével szűkítetted a találatok listáját. A mai órán arról tanulhatsz, hogy mikre kell ügyelned a világhálón való böngészés során.

Álhír

Az interneten sajnos nem csak olyan információk és adatok találhatóak meg, amelyek minden esetben helyesek. A világhálón bárki készíthet honlapot vagy bejegyzést ellenőrzés nélkül. Ezért léteznek olyan keresési találatok, ahol hamis, hibás vagy félrevezető információt találsz. Egyes **álhíreket** (angolul: **fake news** [féknyúz]) azzal a céllal alkotnak meg, hogy többen keressék fel az oldalt, és kattintsanak rá híreikre.

Böngéssz okosan!

Bármilyen információra keresel, a következők alapján ellenőrizd, hogy *igaz vagy hamis* tartalmat találtál-e!

Túlzottan figyelemfelkeltő cím

Az emberek érdeklődését egy érzelmekkel teli, túlzó címmel könnyen fel lehet kelteni. Gyanakodj, ha a hír címében a következő szavakat vagy hasonlót olvasol: **rendkívüli, sokkoló, most érkezett, drámai** stb.

Feladat

Alkossatok párokat, és írjatok figyelemfelkeltő címeket! Osszátok meg társaitokkal, majd beszéljétek meg, melyik cím sikerült a legjobban! Miért?

Képtelenségnek tűnő tartalom

A hír elolvasása során felmerül benned, hogy mennyire hihető a tartalom, mert túlságosan képtelenségnek tűnő vagy éppenséggel túl vicces információt olvastál? Ellenőrizd, hogy jó oldalra kattintottál-e! Lehetséges, hogy egy olyan helyen böngészel, ahol próbára akarják tenni hiszékenységedet.

Például: Rozi, a csincsilla meg tudja jósolni a holnapi időjárást.

Webcím ellenőrzése

Ha a szöveg nyelvezete nehezen érthető, vagy furcsa, magyartalan szóhasználata van, esetleg sok benne a helyesírási hiba, ellenőrizd, hogy a honlap, amire kattintottál, mennyire tűnik megbízhatónak! Sok esetben az álhírek terjesztőinek beszédes honlapcímük van.

Dátum ellenőrzése

Az információ elolvasása előtt vagy során érdemes ellenőrizni, hogy mikor alkották meg a bejegyzést. Sokszor azért téves az olvasott információ, mert már túl régi, mostanra elavult.

Ellenőrizd a tartalmat valós könyvtárban!

Ha kételkedsz az olvasottak valóságtartalmában, és az eddigi lépések alapján sem tudtad eldönteni, hogy igaz vagy hamis információt olvastál, nézz utána a könyvtárban található könyvekben, lexikonokban!

Keresésed eredményét vitasd meg szüleiddel, tanítóddal!

Abban az esetben, ha nem tudod megállapítani az információ helyességét az előbbi módszerek segítségével sem, kérj segítséget! Fordulj egy olyan felnőttökhöz, aki ért a témához (szüleid, tanítóid)! Vitassátok meg közösen, hogy megbízható tartalomra találtál-e a keresés során!

Feladat

Tanítótok segítségével végezzetek kereséseket! Keressetek olyan címeket és tartalmakat az interneten, ahol álhíreket találtok! Beszéljétek meg, miért gondoljátok hamis információnak az olvasottakat!

